

Raadsvoorstel

Onderwerp:	Tussentijdse vluchtelingenopvang
Portefeuillehouder:	G. van Grootheest
Datum college besluit:	20 augustus 2024
Behandelend ambtenaar:	Mirjam van Oosterhout
Registratienummer:	GZDGCB1598239/1612580

Inleiding:

Op 30 mei besprak de gemeenteraad de startnotitie Vluchtelingenopvang (GZDGCB1415662/1434096). Naar aanleiding daarvan is het college aan de slag gegaan met het uitwerken van twee onderdelen. Het eerste onderdeel betrof het vinden van een tussentijdse vluchtelingenopvang voor circa 7 jaar waar Culemborg in ieder geval de taakstelling vanuit de Spreidingswet kan invullen en daartoe een voorstel voor te leggen aan de raad in september 2024. Het tweede onderdeel betrof het realiseren van een zelfstandig opererende opvanglocatie voor de langere termijn en daartoe een voorstel voor te leggen aan de raad in het eerste kwartaal van 2025. Het voorliggende raadsvoorstel gaat over de tussentijdse vluchtelingenopvang

Er is een groot tekort aan opvangplekken voor vluchtelingen in Nederland. De gemeente Culemborg wil een bijdrage leveren aan de opvang van vluchtelingen. Dit hebben wij – met hulp van velen - in het verleden al vaker gedaan, dat doen we zelfs op dit moment in de crisisnoodopvanglocatie. Daarnaast wil Culemborg zich vanzelfsprekend houden aan het huidig juridisch kader van de Spreidingswet. Deze wet geeft ons de taak, uiterlijk 1 juli 2025, 176 vluchtelingen, waaronder 15 alleenstaande minderjarige vluchtelingen op te vangen.

In het genoemde raadsvoorstel heeft het college een aantal inhoudelijke uitgangspunten benoemd. Dit zijn uitgangspunten die gemeenteraad en college van belang achten om te komen tot een goede vluchtelingenopvang in onze stad.

1. Recht doen aan de wettelijke kaders, zoals de taakstelling van de Spreidingswet.
2. Het eerlijke verdelen van de lusten en de lasten, waarbij alle delen van de gemeente bijdragen aan de opvang, zonder dat specifieke kwetsbare gebieden onevenredig worden belast.
3. De opvanglocatie is een volwaardig onderdeel van de stad.
4. Kansen voor vluchtelingen worden gecombineerd met kansen voor Culemborgers.
5. Vluchtelingen doen mee vanaf dag één.

6. Culemborg krijgt voldoende middelen en ondersteuning om minimaal de kosten te dekken en is passend bij de spankracht van Culemborg.

Het college is na het raadsbesluit op 31 mei aan de slag gegaan en heeft daarbij de volgende stappen gezet:

- Mogelijke locaties in Culemborg zijn onderzocht en getoetst aan de in de startnotitie opgenomen uitgangspunten, eigendomssituatie, planologische bestemming en benodigde vergunningen. Bellweg 2 bleek als enige locatie te voldoen aan alle uitgangspunten.
- Er zijn ambtelijke en bestuurlijke gesprekken gevoerd met het COA om verschillende locaties voor tussentijdse opvang te beoordelen en verschillende modellen te verkennen.
- In de regio Rivierenland en meer expliciet met de gemeenten Buren en West-Betuwe is de samenwerking verkend op de huisvesting van asielzoekers, Oekraïense vluchtelingen en statushouders. Deze samenwerking richt zich ook op inzet van personeel, onderwijs aan nieuwkomers en gebruik van voorzieningen.
- Er zijn bestuurlijk en ambtelijk ervaringen opgehaald bij de provincie Gelderland en de gemeenten Utrecht, Doetinchem, Nijmegen, Winterswijk, Barneveld, Rheden en Oss.
- Met de eigenaar van de locatie is het gesprek aangegaan over mogelijkheden van verhuur en is diverse keren op locatie geschouwd.
- De ODR heeft een eerste quickscan gedaan naar de milieutechnische aspecten van alle mogelijke locaties.
- Op referentie van de gemeente Nijmegen is een extern bureau ingeschakeld om de voorkeurslocatie verder te onderzoeken op bouwkundige aspecten en een sluitende businesscase.

Op basis van de bovengenoemde onderzoeksresultaten stelt het college de gemeenteraad voor om de locatie Bellweg 2, en dan specifiek het kantoorgebouw en de bijbehorende parkeerplaats, aan te wijzen als locatie voor de tussentijdse vluchtelingenopvang tot de mogelijke start van de permanente opvang. Onderzoek naar en een mogelijke realisatie van de permanente opvang is een gebiedsontwikkeling en deze duren circa 7 jaar. Bellweg 2 is de locatie, die als enige voldoet aan de uitgangspunten vanuit de raad en vanuit de startnotitie. Het openen van de locatie medio 2025 is een realistisch streven. Ook laat de eerste doorrekening op hoofdlijnen zien dat dit kostenneutraal zou kunnen. Daarnaast wil het college de methode Einstein zoals deze in de gemeente Utrecht wordt toegepast als leidraad hanteren om invulling te geven aan de uitgangspunten dat vluchtelingen meedoen vanaf dag één en kansen voor vluchtelingen worden gecombineerd met kansen voor Culemborgers. Deze Utrechtse methode geeft hier bijvoorbeeld vorm aan door een gemeenschappelijke ontmoetingsruimte en cursusaanbod. Op de parkeerplaats kunnen in tijdelijke woonunits en in een verbouwd kantoor minimaal 176 vluchtelingen gehuisvest worden inclusief de voorzieningen voor een Culemborgs plan Einstein.

Voorstel Raadsbesluit:

De gemeenteraad van Culemborg besluit:

1. Het kantoor aan de Bellweg 2 en het bijbehorende parkeerterrein aan de overzijde van de weg aan te wijzen als locatie voor de tussentijdse vluchtelingenopvang voor circa 7 jaar die recht doet aan de taakstelling vanuit de Spreidingswet.
2. Het college opdracht te geven tot een verdere uitwerking en realisatie (onder andere het afsluiten van een bestuursovereenkomst met het COA, het verder uitwerken van de methode Einstein, samenwerking in de regio) op basis van het besluit van de raad op 30 mei 2024 en binnen de kaders van de startnotitie vluchtelingenopvang (GZDGCB1415662/1434096).

Argumenten:

1.1 Uit het onderzoek van de locaties en een zorgvuldig proces bleek dat de Bellweg 2 en het bijbehorende parkeerterrein aan de overzijde van de weg (hierna 'de Bellweg') de enige locatie is die voldoet aan de vastgestelde uitgangspunten.

Culemborg heeft een relatief klein grondgebied en heeft weinig leegstand. Daarnaast is er grote vraag naar ruimte om bijvoorbeeld woningbouw, groen of duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren. Het aantal locaties om een tijdelijke vluchtelingenopvang te kunnen realiseren is dan ook uiterst beperkt.

Op dit moment en op deze korte termijn is de enige mogelijkheid om conform de Spreidingswet uiterlijk 1 juli 176 vluchtelingen op te vangen een kavel of leegstaand gebouw van enige omvang, dat redelijk eenvoudig getransformeerd kan worden en waar al (deels) nutsvoorzieningen zijn. Bellweg 2 bleek de enige locatie, waarbij het qua grootte en qua planning haalbaar is om aan deze taakstelling van de Spreidingswet te voldoen. Het kantoor kan deels voor wonen en voor voorzieningen gebruikt worden en op de parkeerplaats kunnen tijdelijke verblijfsunits worden gerealiseerd. De kavel is al bebouwd en heeft deels aansluitingen op nutsvoorzieningen.

Bekende locaties voor potentiële transformatieprojecten bleken te klein. Dit geldt ook voor kavels in eigendom van de gemeente Culemborg en zijn bestemd voor onze reguliere woningbouwopgave. Het verwerven van gronden om tijdelijk te bouwen, het aanleggen van nutsvoorzieningen en aanvragen van vergunningen duurt te lang. Hiermee vielen (grotere) kavels in particuliere handen af. Het transformeren van andere bedrijfspanden in bezit van de gemeente bleek niet mogelijk omdat de panden al (tijdelijk) verhuurd zijn of omdat het te ingewikkeld was voldoende leefkwaliteit te bieden.

1.2 De Bellweg 2 voldoet aan het uitgangspunt 2 "Het eerlijke verdelen van de lusten en de lasten, waarbij alle delen van de gemeente bijdragen aan de opvang, zonder dat specifieke kwetsbare gebieden onevenredig worden belast."

Deze locatie gaat niet ten koste van (beoogde) woningen voor huidige Culemborgers, reguliere woningbouwplannen, bevindt zich niet in een 'kwetsbare' wijk en gaat niet ten koste van een kavel die bestemd is voor het verplaatsen van bedrijven uit het Stationsgebied. In de hal van Bellweg 2 hebben we al jaren positieve ervaringen met het opvangen van vluchtelingen. Hier bouwen we op verder. De fabriekshal van Bellweg is per 1 januari niet meer beschikbaar.

1.3 De Bellweg 2 voldoet aan de uitgangspunten 3, 4 en 5 waarbij de opvanglocatie een volwaardig onderdeel is van de stad, kansen voor vluchtelingen worden gecombineerd met kansen voor Culemborgers en vluchtelingen meedoen vanaf dag één.

Bellweg 2 is voldoende groot om ook de activiteiten in het kader van het 'meedoen vanaf dag één' en de maatschappelijke meerwaarde te kunnen organiseren. Zo kan bijvoorbeeld ruimtes worden ingericht voor ontmoeting of gemeenschappelijke cursussen. Andere locaties waren te klein of de locatie en omgeving boden een te beperkte leefkwaliteit.

1.4. De Bellweg 2 voldoet aan het uitgangspunt 6 dat Culemborg voldoende middelen en ondersteuning krijgt om minimaal de kosten te dekken en is passend bij de spankracht van Culemborg.

Op basis van de op dit moment beschikbare informatie is een eerste positieve doorrekening op hoofdlijnen gemaakt. Uiteraard moeten nog nadere afspraken worden gemaakt met de eigenaar en het COA. De randvoorwaarde voor realisatie en exploitatie van de vluchtelingenopvang is kostenneutraal. Bij een positief raadsbesluit en op basis van deze onderhandelingen werkt het college de businesscase in detail uit.

2.1. De ambtelijke en bestuurlijke gesprekken met het COA geven voldoende basis voor het uitwerken van een bestuursovereenkomst met het COA op basis van de gestelde uitgangspunten.

De gemeente en het COA willen in deze afspraken vastleggen: de taakverdeling tussen gemeenten en COA op realisatie en exploitatie van de opvang, afdekken van risico's, de Culemborgse methode Einstein en de vergoeding van kosten door de gemeente.

2.2. Met het ontwikkelen van een Culemborgs programma Einstein geven we vorm aan de uitgangspunten 3, 4 en 5 waarbij de opvanglocatie een volwaardig onderdeel is van de stad, kansen voor vluchtelingen worden gecombineerd met kansen voor Culemborgers.

De methode Einstein gaat ervan uit dat vanaf de eerste dag van vluchtelingen in de opvang wordt geïnvesteerd in activering. De opvang biedt sociale en educatieve activiteiten en cursussen, die toegankelijk zijn voor alle Culemborgers. De komst van een vluchtelingenopvang biedt daarmee extra ontplooiingsmogelijkheden voor de omgeving. Uitgangspunt is dat de opvanglocatie geen geïsoleerd eiland in de stad is, maar daar een actief onderdeel van is.

Vanuit het meedoen vanaf dag één wordt gestreefd naar een continu proces zonder onderbrekingen en/of belemmeringen met een doorgaande lijn in zorg, opleiding, werk, sociale inbedding en activering. Vluchtelingen worden na het verkrijgen van een status in de stad of in de regio gehuisvest, waardoor het geleerde en de opgebouwde sociale netwerken voortgezet kunnen worden in een verder integratietraject.

2.3 De realisatie van tussentijdse vluchtelingenopvang geeft een goed uitgangspunt om de samenwerking in de regio Rivierenland en de gemeente Nijmegen vorm te geven.

We blijven in de regio Rivierenland en meer expliciet met de gemeenten Buren en West-Betuwe optrekken om te onderzoeken hoe we nadere afspraken kunnen maken over het bieden van opvang voor asielzoekers en Oekraïense vluchtelingen en de huisvesting van statushouders. We onderzoeken of we de samenwerking met Nijmegen zoals we die bij de CNO hebben ontwikkeld, doorzetten in de realisatie en exploitatie van de tussentijdse vluchtelingenopvang. Binnen de regio Rivierenland gaan we de samenwerking verder invullen op de inzet van personeel, onderwijs aan nieuwkomers, vluchtelingen doen mee vanaf dag één en het gebruik van voorzieningen.

Kanttekeningen:

1.1. De aangewezen locatie is op een bedrijventerrein, de vergunning moet nog rondkomen.

De eerste quickscan van de ODR op de locatie liet geen grote risico's zien, met uitzondering van geluid. Nader onderzoek vindt plaats na het aanwijzen van de locatie. Mocht dit een probleem opleveren, dan zijn hier vaak aanvullende maatregelen op nemen.

1.2 We wijzen de locatie aan onder voorbehoud van dat we tot een overeenkomst komen met de eigenaar en met het COA.

Gesprekken over de huurovereenkomst met de eigenaar kunnen pas plaatsvinden na het aanwijzen van de locatie. Wel heeft de eigenaar de intentie uitgesproken hieraan mee te willen werken. Met het COA willen we een bestuursovereenkomst gaan afsluiten.

1.3 Nutsvoorzieningen vragen extra aandacht omdat een deel van de opvang gebouwd wordt op het parkeerterrein.

Dit levert mogelijk vertraging op. Mocht dit risico zich gaan voordoen, dan onderzoeken we of de businesscase haalbaar blijft met het treffen van tijdelijke energiemaatregelen.

2.1 We wijzen deze locatie aan maar zijn afhankelijk van het beleid van het nieuwe kabinet.

Er is na de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen een nieuwe coalitie gevormd die afspraken heeft gemaakt over asielbeleid in het zogenaamde hoofdlijnenakkoord. Dit hoofdlijnenakkoord wordt door het kabinet verder uitgewerkt. Wat de consequenties hiervan zullen zijn voor de Nederlandse gemeenten is nog niet duidelijk.

2.2 De referenties op de methode Einstein zijn vooral te vinden in grotere steden dan Culemborg.

Daarom is het belangrijk om deze methode te vertalen naar Culemborg in samenwerking met lokale partners als ElkWelzijn, Werkzaam en VluchtelingenWerk Culemborg.

Kosten, Baten, Dekking:

Het Culemborgs uitgangspunt is dat de exploitatie en realisatie van vluchtelingenopvang kostenneutraal is voor de gemeente. Dat is ook het kader van het COA. Deze afspraken gaan we uitwerken in een bestuursovereenkomst met het COA, waar kostenneutraliteit een randvoorwaarde is.

In de volgende fase werken we deze businesscase uit, waaruit een gedegen begroting door dit project gaat volgen. Zoals in ieder (woningbouw)project zal op basis van deze businesscase een collegebeslissing voor de volgende fase genomen worden.

Voor de uitwerking van dit besluit door het college blijft de inzet van externe en interne capaciteit nodig. We zetten in op het geheel in rekening brengen van deze uitgaven bij het COA en willen dit vastleggen in de bestuursovereenkomst. De externe inzet wordt nu gedekt uit de vergoeding CNO.

Personele en/of Juridische gevolgen:

Personele gevolgen

Het huidige projectteam vluchtelingenopvang werkt de realisatie van de vluchtelingenopvang uit. Dit projectteam bestaat uit een extern ingehuurde algemeen procesmanager en communicatiemedewerker en een interne projectleider voor de ruimtelijke aspecten. Dit team moet worden aangevuld met een projectleider sociaal. Interne en mogelijk ook externe adviezen zijn op ad-hoc basis nodig.

Juridische gevolgen

Met het realiseren van de tussentijdse locatie voldoen wij aan onze taakstelling in het kader van de Spreidingswet. Alle benodigde overeenkomsten worden juridisch getoetst voor zij worden aangegaan. Verder kan het zo zijn dat, ondanks zorgvuldige procedures, tegen de vergunningen voor de tussentijdse opvanglocatie bezwaren worden ingediend. Bij afhandelen van deze bezwaren betrekken wij juristen.

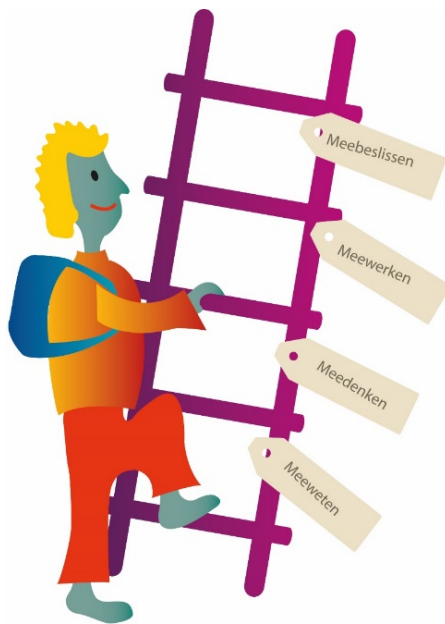
Communicatie en Burgerparticipatie:

Op basis van de uitgangspunten van de gemeenteraad in mei en het zorgvuldig gelopen proces is de informatie en participatie van onze inwoners uitgewerkt. We richten ons op het informeren van inwoners over de locatie en de komst van de opvang en participeren in de vorm van meedenken op het creëren van een prettige leefomgeving, meedoen vanaf dag één en de meerwaarde voor Culemborg.

In de CNO zetten vrijwilligers zich in en een aantal van onze verenigingen bieden activiteiten aan. Veel Culemborgers voelen de verantwoordelijkheid om bij te dragen aan de opvang van asielzoekers. Het realiseren van een opvanglocatie kan ook op zorgen en/of weerstand van sommige bewoners rekenen. De beste communicatie is open en direct. Voor direct betrokken bedrijven en andere belanghebbenden is persoonlijk gerichte communicatie belangrijk. Omdat de komst van de opvang de hele gemeente aangaat is heldere communicatie van belang voor alle inwoners van Culemborg.

Daarom zijn na het collegebesluit op 22 augustus de directe burens van de Bellweg 2 persoonlijk geïnformeerd, is een informatiebrief verspreid in de omgeving en is via verschillende media breed gecommuniceerd over het collegebesluit op aanwijzen van de Bellweg 2 als locatie voor vluchtelingenopvang. Als de raad instemt het voorliggend voorstel start een nieuwe fase in de communicatie en participatie.

We kiezen voor vormen, waarin we tijdig, feitelijk en met persoonlijke aandacht het gesprek aangaan. Ook willen we vanaf het begin duidelijk zijn over de beïnvloedingsruimte van bewoners, bedrijven en partners. De uitgangspunten zijn als volgt vormgegeven, conform de methodiek van de participatieladder.

locatie.

Meebeslissen (samen beslissen)

Het COA beslist mee op de realisatie van de tussentijdse opvanglocatie.

Meewerken (coproduceren)

Maatschappelijke partners (overleg onderwijs nieuwkomers, ElkWelzijn, KleurrijkWonen, Werkzaak, Kring Culemborgse Bedrijven, het Collectief Centrum Culemborg en het supportteam Gezond en Actief), regio Rivierenland op onderwijs en de Culemborgse Einsteinmethode.

Meedenken (raadplegen/ adviseren)

Omliggende bedrijven/ bewoners/werknemers en sociale partijen/ vrijwilligers en bewoners van de tussentijdse opvanglocatie op het creëren van een prettige leefomgeving met de opvanglocatie en de Culemborgse Einsteinmethode.

Meeweten (informereren)

Stad en buurt op de komst van een vluchtelingenopvang en de betreffende

Belanghebbenden worden op verschillende momenten op verschillende wijzen bij het realiseren en exploiteren van de tussentijdse opvanglocatie betrokken. De wijze waarop, zoals bijvoorbeeld een klankbordgroep en/of inloopmomenten werken we nog uit. Onderwerpen waarop we belanghebbenden willen vragen mee te denken is de kwaliteit van de leefomgeving rondom de locatie en de Culemborgse methode Einstein. Voor ideeën en suggesties vanuit de stad is het emailadres vluchtelingen@culemborg.nl geopend. Diegenen die alleen belangstelling hebben voor de laatste stand van zaken van dit project kunnen dag en nacht terecht op <https://www.culemborg.nl/Spreidingswet>. Hier staat ook een lijst met antwoorden op veel gestelde vragen. Er moet ook nog best veel worden uitgewerkt. Zodra alles helemaal duidelijk is, wil de gemeente bijvoorbeeld ook inloopmomenten voor de buurt organiseren.

Communicatie over de uitwerking:

Na het nemen van dit besluit moet er nog veel worden uitgewerkt, zoals een nauwkeurigere planning. Het is de bedoeling dat de gemeente de eerste vluchtelingen half 2025 op de tussentijdse locatie opvangt. De inschatting op dit moment is dat uiterlijk in december 2024 de bestuursovereenkomst met het COA is gesloten, overeenstemming is bereikt met de eigenaar, een voorlopig ontwerp is gemaakt voor de locatie, de vergunningen zijn ingediend, de klankbordgroep is ingericht en de contouren van het Culemborgse plan Einstein staan. Eind 2024 of begin 2025 wordt gestart met de bouw met als streven opening van de opvang half 2025.

Het college overlegt met de Agendacommissie om de verdere betrokkenheid van de raad te bepalen.

Bijlagen:

1. Kaart kantoor, parkeerplaats en fabriekshal Bellweg 2 (GZDGCB1598239/1612584)

Raadsbesluit

Registratienummer: GZDGCB1598239/1612580

De gemeenteraad van Culemborg besluit:

1. Het kantoor aan de Bellweg 2 en het bijbehorende parkeerterrein aan de overzijde van de weg aan te wijzen als locatie voor de tussentijdse vluchtelingenopvang voor circa 7 jaar die recht doet aan de taakstelling vanuit de Spreidingswet.
 2. Het college opdracht te geven tot een verdere uitwerking en realisatie (onder andere het afsluiten van een bestuursovereenkomst met het COA, het verder uitwerken van de methode Einstein, samenwerking in de regio) op basis van het besluit van de raad op 30 mei 2024 en binnen de kaders van de startnotitie vluchtelingenopvang (GZDGCB1415662/1434096).
-

Aldus besloten in de vergadering van de Raad,

Gehouden op 19 september 2024.

De griffier

De voorzitter

D. van der Harst

G. van Grootheest